

## JUAN LUIS ZABALA

AMAIA RODRIGUEZ, EDO JAURLARITZA ENTZUMENA LANTZEN

Administrazioaren eta kulturako profesional eta agenteen arteko leize sakonak txikiago izateko itxura hartu du aurten, egun batzuetan behintzat, Amaia Rodriguez Eusko Jaurlaritzako Kultura Sortu eta Zabaltzeko zuzendariaren jarrera irekiari esker. Bere aurrekoek erakutsitakoekin alderatuz gero, irekia ere oso irekia izan baita Rodriguezen jarrera. Denen kezkek, arrenkurak eta proposamenak entzuteko prest agertu da.

EAEko antzerkiaren munduko profesional eta ordezkariekin urtarrilaren 31n bildu zen Rodriguez, ikus-entzunezkoen arlokoekin urtarrilaren 15ean eta dantzarenekoekin maiatzaren 25 eta 26an.

Jarrera ireki horrek ondorio positiborik ekarriko ote duen ikusteko dago, eta ez da ahaztu behar Guggenheim, Kursaal eta enparauek ez dutela ilusioetarako diru aske askorik utziko. Baina batek baino gehiagok sentitu du, lipar batez bederen, itxaropen izpi ttipi batek berotzen ziola bihotza. Ez da aski. Baina ez da gutxi.

NAZIOARTEKOTASUNAREN BIDE ZAILETAN BARRENA

«Nazioartekotasunari aurre egin arte herren ibiliko da euskal literatura». Bernardo Atxagak iazko martxoan egindako elkarrizketa batean esandakoak dira hitzok. Asteasuarraren obrak zabaldua du bidea, eta jariakortasun miragarritz ari da mundu osoan zehar gozo-gozo eta etengabe barreiatzen. *Gizona bere bakardadean* ingelesera itzulirik argitaratu dio aurten Harvill argitaletxeak, eta IMPAC nazioarteko sarirako hautagai izatera heldu da Atxagaren eleberria itzulpen horri esker. Horretaz gain, *Bi anai* frantseseratu diote, eta *Zeru horiek* gazteleratu. Esandakoa, jariakortasun miragarritz, gozo-gozo eta etengabe.

Mariasun Landak bere pausotxo eman du aurten ere: *Nire eskua zurean* galegoz argitaratu dio Xerais argitaletxeak.

Baina zer gertatzen da gainerako euskal idazleekin, Bernardo Atxaga edo Mariasun Landa ez direnekin?

Iazko abenduan, Durangoko Azokaren egunetan, euskal literaturaren nazioartekotasuna izan zen berriro mintzagai, eta batek baino gehiagok aldarrikatu zuen euskal literaturako hainbat idazlan garrantzitsu erdaratu beharra, Ramon Saizarbitoriak orduantxe puntuan aurkeztu berri zuen *Hamaika pauso* horien buruan kokaturik.

Ez luzaz beharbada, baina *Hamaika pauso*-k itxoin egin beharko du oraindik. Aurten Anjel Lertxundiren *Otto Pette*-ri egokitu zaio txanda. Seix Barralek argitaratu du Jorge Gimenezek hain ordain eskasez baina hain ardura eta maitasun handiz egindako itzulpena, *Las últimas sombras*. Ekainaren 24an izan zen aurkezpena Madrilén.

Laudoriozko aipamenik jaso du Lertxundik erdarazko irakurle eta kritikarien aldetik, baina liburuak ez du, oraingoz behintzat, euskal irakurleok espero genezakeen adinako oihartzunik izan gure mugetatik landa. Dena den, jakinekoa da bideak zabaltea lan nekeza dela, eta etsi gabe zailtasunei behin eta berriro aurre egiten ahalegintzea bezalakorik ez dagoela lantegi horretan.

Nahiz eta erakundeek gai honen inguruan erakutsitako sentsibilitate falta edonor etsiarazteko modukoa izan.

#### KULTUR KAZETARIAK ETA ESKEKAK

Ez da ezer lehen izan nuenaren aldean, baina oraindik ere badut egunkaria esku artean daukadanean eskeletan errepartzeko joera. Morboso, patologiko eta are gaitzesgarritzat ere jo daiteke, nahi izanez gero, nire isuri hori, eta pentsa daiteke nire izaeraren desoreka psikologiko baten ondorioa ote den. Litekeena da hala izatea, eta hala balitz ez nuke arazorik izango hori hala dela onartzeko. Bakoitzak bereak ditu, hala eztiak nola ozpinak.

Dena den, aitortu beharreko guztia aitortzeko prest agertu eta gero, oharpen txiki bat egin nahi nuke eskela-irakurketak

euskal kulturaren inguruan lan egiten dugun kazetariontzat izan dezakeen balioaren eta garrantziaren inguruan. Ez beza inork oharpen hau neure burua zuritzeko aitzakiatzat har. Konponbidea behar duen arazo bat agertaraztea baino ez da nire lerro hauen asmoa.

Kontua da urriak 23 zituela eskeletarako nire isuri horrek Imanol Zaldua jaunarenean erreparatzera bultzatu ninduela. «Kontxo!», pentsatu nuen neure artean. «Izen hori ezaguna egiten zaidak ba!». «Bai», gogoratu nintzen geroxeago, «idazle bat, idazle oparo baina ezezagun bat, iaz telefonoz elkarrizketatu nuena, polizi-nobelak idazten dituen josulaguna, Gotzon Garateren jarraitzaile eta mireslea».

«Bera ote?», galdetu nion neure buruari. «Bai, seguru bera dela», erabaki nuen gero. Eskelan ez zuen jartzen Imanol Zaldua hura idazlea zenik, baina datu asko nituen zendu berria Imanol Zaldua idazlea zela pentsatzeko. Ez nuen lan eguna urriaren 23 hura, eta erredakziotik kanpo nintzen. Horregatik, hildakoa idazlea zela baieztatu —Pello Zabaletari deitzea aski izan nuen— eta *Egunkaria*-ko erredakzioko Kultura saileko lankideei berehala deitu eta gaztigua ematea erabaki nuen, Imanol Zaldua idazlearen heriotza derrigor aipatu beharreko a genuela iritzirik.

Horrela salbatu genuen, nola edo hala, egun hura. Zaldua 22an hil zenez, berria 23ko alean ematea izango zatekeen egokiena, baina, tira, egun bateko atzerapena ez zen galera handia, gauzak nola joan ziren ikusita. Ez zatekeen harritzekoa izango Imanol Zalduarekin iaz Sabin Irizarrekin eta aurten Oskillaso eta Saletxerekin —eta oraindik ez dakidan besteren bat edo batzuekin beharbada— gertatutakoa gertatu izana, esan nahi baita, *Egunkaria*-k ezer jakin eta jakinarazi gabe pasatzea heriotza horiek.

Ez dakit arazoak konponbiderik duenentz. Zaila izango da seguru asko horrelakorik berriro ez gertatzea. Baina hemen kontatu dudan istoriotxo honek gai honen inguruan sentsibilizazioa pizteko balio dezan nahiko nuke. Dagokionari doakio beraz nire oharpen txo hau, nori dagokion zehaztea zaila bada

ere, ez baita kasu guztietan pertsona edo erakunde berarena izango ardura. Bakoitzari berea zor bazaio, ez da bidezkoa izango euskal idazle, bertsolari, musikari eta artistak euskarazko komunikabideetan aipamenik izan gabe hiltzea.

Eta heriotzarako balio duenak bestelako kontu askotarako ere balio du, noski.

#### PREMAZKO HITZAK ZANTZOEN KAIEROAN

«Ez dut bertsolari alerik ezagutu geroko bertsolaritzaren iraupen eta garapenaz kezkarik gabekorik», idatzi zuen Andoni Egaña bertsolariak Xalbador zenari buruz *Egunkaria* nazaroaren 3an argitara emandako artikulu batean. Egia esateko, nik ez dut Egañak bertsolariengan ondorengoei buruz ikusi duen adinako kezkarik sumatu idazlearen artean. Harremanak urrunekoagoak izatea ere ez da harritzekoa, idazleak ez baitira bertsolariak bezala —edo bertsolari batzuk bezala behintzat— plazarik plaza elkarrekin ibiltzen. Edo beharbada, besterik gabe, idazleak bertsolariak baino egozentriko eta egoistagoak gara.

Baina hain gazte ez garenok nahi ala ez, kontua da idazle gazteak ez daudela isiltzekotan, ez daudela literatura uzteko asmotan, eta beren kezkek plazaratzeko grina ez zaiela agortu, ezta hurrik eman ere.

Idazle gazteen ezinegonaren fruituetako bat Hits & Fits taldeak eraturako *Premiazko Hitzak Garai Hauetarako* hitzaldi-zikloa da. Euskal idazle eta artista plastiko ugari izan da —eta izango da aurrerantzean ere— Urretxun edo Zumarragan, nor bere asmo eta proiektuen berri ematen, nor bere poetika eta mundu-ikuskera azaltzen. Eta *Hausturak* izeneko liburuskara ere argitaratu du Hits & Fitsek, Urretxu, Zumarraga eta inguruetako hainbat idazle eta artista gazteren lanak bilduz.

Arratia aldean ere bada *mobida* literariorik, eta zazpi neska-mutilek sortutako *Zantzoa* aldizkari argitaratu berria da horren erakusgarri garrantzitsuena orain arte.

Hala ere, pausorik sendo eta serioena Lubaki Banda zene-ko kide izandako batzuek eman dutena da. Elkar argitaletxearen babesean, Kaiero argitaletxea sortu dute, eta lehen liburua kalean da jada, Garikoitz Berasaluze zarautzarraren *Azaro urrunetako intifadak* poema-liburua. Hurrengo hiru urteetan gutxienez beste hamabi liburu argitaratzeko asmoa dute Kaierokoek, eta horien artean interes handiko itzulpen-lanak izango dira, idazle galego gazteen antologia bat, adibidez.

Zer ikasirik ez zaiela falta? Kolperik handienak hartzeko dituztela oraindik? Egun esan, idatzi eta egiten dituzten gauza asko irrigarri eta erridikulu irudituko zaizkiela urte batzuen buruan?... Zaharren betiko parabolak! Bai, hala izango da seguru asko hori guztia. Baina a zer panorama tristea 30 urte-tik gorako euskal idazleona atzera begiratu eta inor ikusiko ez bagenu! Egoismo hutsagatik besterik ez balitz ere, poza eman behar ligukete gazte suhar hauen ahaleginek.